

dr hab. Paweł Cylulko, prof. AMKL
Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu
Wydział Kompozycji, Dyrygentury, Teorii Muzyki i Muzykoterapii
Katedra Muzykoterapii
pawel.cylulko@amkl.edu.pl

Recenzja dysertacji doktorskiej mgr Piotra Marcina Osaka

*Wpływ muzyki i preferencji muzycznych na aleksytymię wśród osób
pozbawionych wolności uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji
psychoaktywnych*

Przedmiotowa dysertacja doktorska została przygotowana pod kierunkiem naukowym
dr hab. Mirosława Dymona, prof. UR (promotor) w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu
Rzeszowskiego na Wydziale Muzyki, Rzeszów 2025, ss. 172.

Podstawa formalna sporządzenia recenzji

Podstawą opracowania recenzji jest decyzja Rady Dyscypliny Sztuki Muzyczne, działającej
na Wydziale Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 13 listopada 2025 r. o powołaniu na
recenzenta rozprawy doktorskiej mgr. Piotra Marcina Osaka *Wpływ muzyki i preferencji
muzycznych na aleksytymię wśród osób pozbawionych wolności uzależnionych od alkoholu
oraz innych substancji psychoaktywnych*. Decyzja została przesłana pismem
Przewodniczącego Rady Dyscypliny Sztuki Muzyczne, działającej na Wydziale Muzyki
Uniwersytetu Rzeszowskiego z dn. 20 listopada 2025 r. (Nr WMUZ.5200.1.2025).

Wstępne informacje o recenzowanej pracy doktorskiej

Recenzowana dysertacja doktorska liczy 172 strony tekstu komputerowego wraz
z załącznikami. Praca posiada charakter interdyscyplinarny i plasuje się pomiędzy sztuką
a nauką. Składa się z siedmiu rozdziałów, które poprzedza *Wstęp*, a dopełniają: *Zakończenie*,
Streszczenie w języku polskim, *Streszczenie w języku angielskim*, *Bibliografia*, *Spis wykresów
i tabel*, *Aneksy*. Rozdziały pierwszy, drugi i trzeci mają charakter teoretyczny i stanowią

uzasadnienie podjętej w dysertacji problematyki, tj. zawierają rozważania Autora oparte na literaturze przedmiotu z takich obszarów sztuki i nauki jak muzyka, psychoterapia, psychologia muzyki, muzykoterapia oraz socjologia muzyki. W rozdziale czwartym zostały zaprezentowane założenia metodologiczne badań zrealizowanych na potrzeby rozprawy doktorskiej. Rozdziały piąty, szósty i siódmy posiadają charakter empiryczny i koncentrują się na wynikach, ich analizie i interpretacji. W bibliografii wykazano wykorzystanie 146 pozycji źródłowych, do których można zaliczyć 135 publikacji drukowanych i 11 serwisów internetowych. Ponadto w pracy zamieszczono 17 tabel oraz 17 wykresów.

Istotne informacje o Kandydacie

Pan mgr Piotr Marcin Osak, jak podaje w pracy doktorskiej, jest doktorantem w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego (nr albumu 55362), posiada wyższe wykształcenie muzyczne zdobyte na Wydziale Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego. Zatrudniony jest w Oddziale Terapeutycznym w zakładzie karnym jako Specjalista Psychoterapii Uzależnień. Posiada m.in. ukończoną szkołę psychoterapii systemowo-psychodynamiczną i jest obecnie w procesie certyfikacji do uzyskania Certyfikatu Psychoterapeuty Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego. Na codzień pracuje pod stałą superwizją superwizora rekomendowanego przez Polskie Towarzystwo Psychoterapeutyczne oraz Polskie Towarzystwo Psychologiczne. Wynikiem prowadzonych przez Kandydata badań jest przedłożona mi do oceny dysertacja doktorska pt. *Wpływ muzyki i preferencji muzycznych na aleksytymię wśród osób pozbawionych wolności uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych.*

Treść recenzji

Trafność wyboru tematu i oryginalność problemu badawczego

Od początku XXI wieku daje się zauważyć rosnące, zarówno w wymiarze indywidualnym jak i społecznym, coraz większe zainteresowanie prozdrowotnym oddziaływaniem sztuki muzycznej na osoby doświadczające różnego rodzaju uzależnień, w tym między innymi od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych. Także nierzadko różni specjaliści sięgają po

nią i jej korzystne dla zdrowia oddziaływanie poszukując nietradycyjnych i nowatorskich metod wspomagających funkcjonowanie osób doświadczających między innymi zaburzeń emocjonalnych, uzależnionych, a niekiedy także przebywających w izolacji penitencjarnej. Do tego grona profesjonalistów coraz częściej dołączają także osoby posługujące się w wymiarze zawodowym muzyką, jednak ich liczebność jest nadal znikoma oraz niewystarczająca w stosunku do rosnącego z roku na rok zapotrzebowania na personel zajmujący się tą odmianą arteterapii w przestrzeni resocjalizacyjnej. Sytuacja ta wymaga między innymi realizowania profesjonalnych badań naukowych w tym zakresie oraz kształcenia dyplomowanych terapeutów na poziomie studiów wyższych posługujących się sztuką muzyczną jako środkiem prozdrowotnego oddziaływania. Autor recenzowanej dysertacji doktorskiej podjął się więc niezwykle ciekawego, interesującego i pożytecznego tematu. Słusznie zauważył także, że w rodzimej literaturze przedmiotu cały czas brakuje analiz naukowych dotyczących wykorzystania oddziaływania sztuki muzycznej jako narzędzia wspierającego regulację emocji i proces readaptacji społecznej wśród osób pozbawionych wolności uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych (s. 8). Doktorant wyniki badań własnych nad oddziaływaniem muzyki na osoby mające trudności w identyfikowaniu, werbalizowaniu oraz regulowaniu emocji przebywających w zakładzie karnym wzbogacił między innymi wynikami badań dotyczącymi preferencji muzycznych. Zaprezentowane w pracy refleksje teoretyczne oraz poczynania badawcze odnoszące się do przełamywania barier komunikacyjnych przy pomocy sztuki i stymulowania ekspresji emocjonalnej w grupach osób o podwyższonym ryzyku należy uznać za niezwykle ważne oraz ciekawe. O oryginalności podjętego tematu jak i problemu badawczego świadczy przede wszystkim nowatorska koncepcja badań empirycznych przeprowadzonych w realiach izolacji penitencjarnej, opracowanie autorskiego programu oddziaływań psychoterapeutycznych z zastosowaniem elementów muzykoterapii z jednoczesnym ich systematycznym prowadzeniem z udziałem osób osadzonych uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz interdyscyplinarne podejście przejawiające się w teoretycznym uzasadnieniu badań własnych, interpretowaniu ich wyników oraz programowaniu realizowanych oddziaływań terapeutycznych.

Ocena poprawności i kompletności celów, pytań i hipotez badawczych

Jak pisze Autor: „Celem głównym badania jest czy kontakt z muzyką i preferencje muzyczne wpływają na poziom cech aleksytymicznych wśród osadzonych uzależnionych od alkoholu i substancji psychoaktywnych” (s. 62). Po jego przeczytaniu ma się wrażenie, iż został on niefortunnie sformułowany. Może chodziło Doktorantowi bardziej o główny problem badawczy. Po gruntownym zapoznaniu się z treścią całej pracy doktorskiej, można jednak uznać, iż zamysł badawczy nad wpływem interwencji psychoterapeutycznej z wykorzystaniem prozdrowotnego potencjału sztuki muzycznej na funkcjonowanie emocjonalne osób badanych był właściwy. Wyodrębniono również sześć dodatkowych celów, które w sposób znaczący pozwoliły na pogłębienie analizy uzyskanych głównych wyników badań. Opracowano zestaw siedmiu pytań badawczych, z których pierwsze mające wydźwięk pytania rozstrzygnięcia: „Czy muzyka może wpływać na poziom aleksytymii?” (s. 63) zostało podane zbyt ogólnie, gdyż odnosi się do sztuki muzycznej rozeznawanej w różnych zakresach i aspektach, w tym np. wychowawczym, rekreacyjno-ludycznym, estetycznym, religijnym, a nie tylko jej oddziaływań terapeutycznych. Towarzyszy mu sześć pytań ustosunkowujących się do wpływu czynników psychologicznych, demograficznych, penitencjarnych, preferencji muzycznych oraz wcześniejszych doświadczeń kulturowych na poziom cech aleksytymicznych u osób badanych. Ponadto sformulowano zestaw siedmiu hipotez badawczych, z których najistotniejsza dla przeprowadzonych badań głosi, iż: „H1. Udział w muzykoterapii prowadzonej w ramach programu terapeutycznego przyczynia się do obniżenia poziomu cech aleksytymicznych u osadzonych uzależnionych od substancji psychoaktywnych” (s. 64). W tym także miejscu pracy mamy do czynienia z podobnym uchybieniem dotyczącym nieprecyzyjnego sformułowania, które powoduje, iż hipoteza ta nie koresponduje w pełni ze wspomnianym głównym pytaniem badawczym, gdyż odnosi się do oddziaływań muzykoterapeutycznych, a pytanie dotyczy sztuki muzycznej, która może być postrzegana dość szeroko, jak już wspomniałem, np. z perspektywy historycznej, edukacyjnej, kulturowej. W takiej sytuacji można byłoby przyjąć następującą hipotezę główną: „Udział w zajęciach psychoterapeutycznych z zastosowaniem elementów muzykoterapii receptywnej przyczynia się do obniżenia poziomu cech aleksytymicznych u osadzonych uzależnionych od substancji psychoaktywnych”. Pozostałe hipotezy zostały podane odpowiednio do reszty pytań badawczych, przy czym jedna z nich: „H3. Uprzednie doświadczenia terapeutyczne

mają pozytywny wpływ na poziom aleksytymii” (s. 64) niedokładnie odpowiada trzeciemu pytaniu badawczemu: „Czy uzależnienie od substancji psychoaktywnych może mieć znaczenie w nasileniu cech aleksytymicznych?” (s. 63). W obu przypadkach można byłoby zastosować odniesienie do doświadczeń wyniesionych z terapii uzależnień od substancji psychoaktywnych. W świetle przedstawionych uwag i sugestii chciałbym zasugerować następujący temat pracy, zwłaszcza gdyby Autor planował w przyszłości wydanie jej drukiem, np. w formie monografii: „Wpływ psychoterapii z zastosowaniem elementów muzykoterapii receptywnej na poziome cech aleksytymicznych osób pozbawionych wolności uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych”. Tak sformułowany tytuł wydaje się być bardziej precyzyjny a przez to między innymi poprawnie odzwierciedlający merytoryczną stronę pracy, zarówno jej części teoretycznej jak i badawczej. Zależności dotyczące poszczególnych zmiennych, w tym szczególnie między preferencjami muzycznymi, a aleksytymią stanowiłyby nadal treść pracy w sposób znaczący dopełniając jej głównej problematyki, a tym samym jej wartości merytorycznej.

Ocena struktury pracy, jej formalnej strony oraz znajomości, doboru i analizy wykorzystanych w pracy źródeł

Treść dysertacji doktorskiej została podporządkowana procesowi realizacji celów pracy, a w konsekwencji weryfikacji postawionych hipotez badawczych. Dzięki temu jej budowa między innymi uzyskała siedmiorozdziałową strukturę.

We *Wstępie* (s. 8-9) Doktorant oprócz wprowadzenia w problematykę pracy, przedstawienia jej celu oraz zarysowania struktury, dzieli się między innymi osobistą refleksją na temat motywacji do podjętych poszukiwań teoretyczno-badawczych, która zrodziła się z potrzeby eksploracji nowych i niekonwencjonalnych oddziaływań psychoterapeutycznych z wykorzystaniem sztuki muzycznej, służących wspieraniu funkcjonowania osób osadzonych z deficytami w zakresie rozpoznawania, wyrażania i regulowania emocji.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Muzyka i preferencje muzyczne jako czynnik emotogeny* (s. 10-26) dokonano przeglądu wybranych teorii na temat leczniczych funkcji sztuki muzycznej. Opisano tam także kształtowanie się preferencji muzycznych oraz ich oddziaływanie na procesy emocjonalne i społeczne współczesnego człowieka. Pod koniec

rozdziału wskazano, iż sztuka muzyczna może być skutecznym narzędziem służącym nawiązywaniu i podtrzymywaniu kontaktu z osobami, które mają trudności z własnymi emocjami. Dzięki niej i w niej mogą one w sposób bezpieczny odnieść się do przekazu zawartego w materiale dźwiękowym, co ułatwia rozpoznanie własnych stanów emocjonalnych oraz ich zwerbalizowanie. Szkoda, iż w tym rozdziale, który wprowadza w główną problematykę pracy pojawiły się niefortunnie sformułowane zdania takie między innymi jak np.: „Muzyka towarzyszy nam w domach, miejscach pracy, w trakcie robienia zakupów, podczas podróży zakładając słuchawki i włączając sobie ulubione piosenki, czy wszelkiej rozrywki” (s. 12); „Biologia wpływa na preferencje również pośrednio poprzez cechy fizjologiczne i temperamentalne słuchacza” (s. 14); „Poszczególne gatunki muzyczne, to kombinacje wielu cech” (s. 18).

Rozdział drugi, który został opatrzony tytułem *Aleksytymia* (s. 27-36) rozpoczynają ustalenia terminologiczne w postaci definicji i pojęć. W zasadniczej swojej części zawiera on rozważania teoretyczne na temat deficytów w zakresie rozeznawania, ekspresji i regulowania uczuć u osób uzależnionych odbywających karę pozbawienia wolności. Znaczenie zjawiska aleksytymii zostało ukazane w ujęciu psychoanalitycznym i poznawczo-rozwojowym. Autor poddał tutaj interesującej dyskusji problem specyfiki izolacji więziennej, która sprzyja w dużym stopniu nasileniu trudności w obszarze regulacji emocjonalnej, typowych dla aleksytymii, a wynikających między innymi z ograniczonych relacji społecznych, uczucia frustracji oraz nierozładowanego napięcia seksualnego.

Rozdział trzeci pt. *Terapia w zakładzie karnym* (s. 37-61) treścią swoją przybliżyła swoistą problematykę instytucji izolacyjno-resocjalizacyjnej, jaką jest zakład karny, charakterystykę procesu resocjalizacji oraz oferowane w jego strukturze formy oddziaływań terapeutycznych oraz rehabilitacyjnych. Autor ponadto zwrócił szczególną uwagę na terapeutyczny system odbywania kary w warunkach izolacji penitencjarnej, podkreślając jego fundamentalne znaczenie w modyfikowaniu destrukcyjnych wzorców zachowań i minimalizowaniu skutków prizonizacji lub wręcz ich zapobieganiu.

W rozdziale czwartym opatrzonym tytułem *Metodologia badań* (s. 62-82) zaprezentowano założenia metodologiczne dotyczące badań przeprowadzonych na potrzeby recenzowanej dysertacji. Między innymi opisano i dokonano charakterystyki metod badawczych oraz

populacji osób poddanych badaniu. Badania zostały zrealizowane w warunkach izolacji penitencjarnej w 2024 r. w Oddziale Terapeutycznym dla skazanych mężczyzn uzależnionych od innych niż alkohol substancji psychoaktywnych oraz w Oddziale Terapeutycznym dla skazanych kobiet uzależnionych od alkoholu w Toruniu. W badaniach uczestniczyły w sumie 123 osoby. W analizie wyników badań uwzględniono dane uzyskane u 100 osób (50 osobowa grupa eksperymentalna oraz 50 osobowa grupa kontrolna). Godnym podkreślenia jest to, iż do badań udało się Autorowi zorganizować tak liczną grupę osób odbywających karę pozbawienia wolności. Warto przy tym również zwrócić uwagę na to, iż w rozdziale precyzyjnie zostały przedstawione zarówno kryteria włączenia osób do badania, jak i ich wyłączenia z badań, co świadczy o profesjonalizmie Doktoranta między innymi w prowadzeniu oddziaływań psychoterapeutycznych. Grupa badawcza uczestniczyła w cyklu 10 cotygodniowych zajęć określanych przez Autora jako zajęcia muzykoterapeutyczne na przestrzeni 10 miesięcy (s. 65). Grupa porównawcza, to „[...] osoby objęte wyłącznie standardowym programem terapii uzależnień, bez udziału w zajęciach muzycznych” (s. 65). W dalszej części rozdziału napotykamy jeszcze na inne następujące sformułowanie: „Przed rozpoczęciem terapii z wykorzystaniem muzyki [...]” (s. 65), które, podobnie jak poprzednie, nie jest jednoznaczne z zastosowaniem muzykoterapii, gdyż jest zbyt ogólne i może się odnosić do różnych poczynań terapeutycznych z zastosowaniem sztuki muzycznej. Jeszcze w innym miejscu pracy możemy napotkać następujące określenie: interwencje muzyczne (np. s. 104). W przytoczonych słowach mamy do czynienia niekiedy z posługiwaniem się przez Doktoranta niejednoznacznym językiem odnoszącym się do wprowadzonej do eksperymentu zmiennej niezależnej, która powinna być traktowana oraz nazywana tak samo nie tylko w odniesieniu do grupy eksperymentalnej, jak i kontrolnej, ale także w innych miejscach pracy. Za zastosowaniem w badaniach oddziaływań psychoterapeutycznych z elementami muzykoterapii receptywnej przemawia zdecydowanie informacja podana przez samego Autora, iż sesje terapeutyczne były prowadzone przez magistra sztuki z wyższym wykształceniem muzycznym, specjalistę psychoterapii uzależnień (s. 75) - co nie jest jednoznaczne z ich realizowaniem przez muzykoterapeutę legitymującym się dyplomem magistra w zakresie, specjalności lub kierunku muzykoterapia, nadawanym przez wyższe uczelnie w naszym kraju. Wartym docenienia jest autorski program terapii (s. 77-78), który jak czytamy: „[...] obejmował elementy muzykoterapii receptywnej (biernej)” (s. 78). Także

i te słowa przemawiają za zrealizowanymi przez Autora sesjami psychoterapeutycznymi z elementami muzykoterapii. Program został zrealizowany z osobami osadzonymi uzależnionymi od substancji psychoaktywnych w warunkach izolacji więziennej na przestrzeni 10 tygodni. Każda pojedyncza cotygodniowa sesja trwała od 45 do 60 minut. Program powstał na bazie obserwacji i doświadczeń terapeutycznych Autora. Na szczególną uwagę zasługuje opis dotyczący warunków do prowadzenia sesji terapeutycznych, w tym między innymi budowania bezpiecznej atmosfery sprzyjającej odbiorowi muzyki przy jednoczesnym zachowaniu akustycznego komfortu i poczucia bezpieczeństwa, np. maskowanie charakterystycznych hałasów jednostki penitencjarnej takich jak: odgłosy zamykanych krat, dźwięku kluczy itp. Interesujące są także opisy poszczególnych sesji terapeutycznych zrealizowanych zgodnie z obranymi celami psychoterapii osób osadzonych i badań empirycznych (s. 78-82). Wagę i znaczenie przeprowadzonych oddziaływań pomocowych z grupą osób badanych najlepiej oddają słowa Autora: „Wykorzystanie muzyki jako narzędzia ekspresji emocji pozwala uczestnikom stopniowo otwierać się na nowe doświadczenia emocjonalne, budując jednocześnie świadomość własnych reakcji i preferencji muzycznych” (s. 82). W badaniach zastosowano standaryzowane narzędzia psychometryczne: Kwestionariusz Aleksytymii PERTH PAQ w polskiej adaptacji Pawła Larinova (na początku i końcu eksperymentu) oraz Kwestionariusz Preferencji Muzycznych STOMP w polskiej adaptacji Rafała Lewandowskiego (na początku programu terapeutycznego). Ponadto wzbogacono badania o Autorski Kwestionariusz Ankiety (na początku programu terapeutycznego), który pozwolił na zgromadzenie danych między innymi odnoszących się do doznań muzycznych, dotychczasowych indywidualnych doświadczeń wyniesionych z terapii, izolacji penitencjarnej osób badanych. W celu porównania wyników uzyskanych przed i po interwencji terapeutycznej oraz ocenę relacji pomiędzy przyjętymi zmiennymi zostały zastosowane wybrane metody analizy statystycznej.

Treść rozdziału piątego zatytułowanego *Wyniki badań własnych: statystyki opisowe badanej grupy oraz uzyskanych wyników wybranych metod badawczych* (s. 83-97) odnosi się w pierwszej swojej części głównie do szczegółowych charakterystyk 100 ũbadanych osób między innymi pod względem liczebności, wieku, poziomu wykształcenia, rodzeństwa, odbywania kary pozbawienia wolności, wcześniejszych doświadczeń wyniesionych z terapii uzależnień, wykształcenia muzycznego oraz preferencji dotyczących słuchanej muzyki.

W drugiej zaś zaprezentowano statystyki opisowe dla zmiennych uzyskanych Kwestionariuszem Aleksytymii PERTH PAQ w polskiej adaptacji Pawła Larinova, Kwestionariuszem Preferencji Muzycznych STOMP w polskiej adaptacji Rafała Lewandowskiego oraz Autorskim Kwestionariuszem Ankiety.

W szóstym rozdziale, któremu nadano tytuł *Wyniki badań własnych dotyczących wpływu muzyki i preferencji muzycznych na aleksytymię* (s. 98-123) znalazły się zarówno statystyki opisowe, jak i wzajemne związki pomiędzy wybranymi zmiennymi psychologicznymi, socjodemograficznymi oraz instytucjonalnymi. Przedstawione wyniki uzyskane przy pomocy Kwestionariusza Aleksytymii PERTH PAQ wskazały u osób badanych istotny statystycznie spadek ogólnego poziomu aleksytymii oraz istotne statystycznie obniżenie poziomu trudności w rozpoznawaniu, opisywaniu i ocenie emocji pod wpływem zajęć terapeutycznych z zastosowaniem prozdrowotnego potencjału sztuki muzycznej. Wykazano ponadto zależności między długością izolacji penitencjarnej, uprzednimi doświadczeniami terapeutycznymi, wiekiem osadzonych, środowiskiem rodzinnym, dostępem do kultur oraz preferencjami muzycznymi a poziomem cech aleksytymicznych u osób badanych. Między innymi wskazano na to, iż deklarowane przez osoby badane preferencje muzyczne korelują z nasileniem odnotowanych u nich cech aleksytymicznych. Zasadne jest podkreślenie dokładności, rzetelności zebranych, opracowanych oraz zaprezentowanych przez Autora wyników własnych badań empirycznych zarówno w rozdziale piątym, jak i szóstym. Mając na względzie spojrzenie całościowe na uzyskane dane uważam, iż oba te rozdziały mogłyby stanowić jeden wspólny rozdział. Dodam, iż uwaga ta nie wpływa na wartość merytoryczną i ocenę pracy, lecz może się przydać Autorowi, jeśli zamierza opublikowanie swoich badań.

Finalny rozdział dotyczący badań zatytułowany *Interpretacja uzyskanych wyników nad wpływem muzyki i preferencji muzycznych na aleksytymię wśród osób pozbawionych wolności uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych* (s. 124-145) w początkowej swojej części zawiera analizy wyników uzyskanych Autorskim kwestionariuszem Ankiety, Kwestionariuszem Aleksytymii PERTH PAQ oraz Kwestionariuszem Preferencji Muzycznych STOMP. W dalszej jego części została zaproponowana autorska interpretacja postawionych hipotez badawczych. Pierwsza z nich, którą po lekturze całej dysertacji traktuję jako dotyczącą wpływu psychoterapii

z zastosowaniem elementów muzykoterapii receptywnej na obniżenie poziomu cech aleksytymicznych u osadzonych uzależnionych od substancji psychoaktywnych, została przez Doktoranta w wyniku przeprowadzonych badań empirycznych potwierdzona. Uznane za prawdziwe zostały także inne hipotezy dotyczące istotnych korelacji wieku osób osadzonych, preferencji muzycznych oraz wcześniejszego uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych a nasileniem cech aleksytymicznych. Na zakończenie rozdziału odnaleźć można bardzo ciekawe i interesujące *Wnioski końcowe*, z których pierwszy posiada najważniejsze i zasadnicze znaczenie zarówno dla teorii, jak i praktyki psychoterapeutycznej oraz resocjalizacyjnej wykorzystujących korzystny potencjał sztuki muzycznej: „Uczestnictwo w interwencji terapeutycznej doprowadziło do statystycznie istotnego obniżenia poziomu aleksytymii, obejmującego wszystkie jej kluczowe wymiary. Od trudności w rozpoznawaniu, opisywaniu i ocenianiu emocji, aż po ograniczoną zdolność do introspekcji. Największe zmiany zaobserwowano w obszarze rozpoznawania i opisywania emocji pozytywnych oraz w ogólnym wskaźniku aleksytymii” (s. 144). Wniosek ten został wzbogacony przez pozostałe sześć towarzyszących mu wniosków. Wszystkie one mogą stanowić przyczynek do dalszych rozważań teoretycznych, badań empirycznych realizowanych na szerszą skalę oraz opracowania w przyszłości skutecznych metod interwencji terapeutycznych i resocjalizacyjnych opartych na prozdrowotnym potencjale sztuki muzycznej.

Dysertację doktorską wieńczy *Zakończenie* (s. 146-147), w którym Dyplomant podsumowuje i dokonuje zestawienia zaprezentowanych w niej rozważań teoretycznych oraz głównych wniosków z przeprowadzonych badań. Wskazuje na walory własnej pracy i wysuwa propozycje dalszych badań empirycznych dotyczących wsparcia psychoterapeutycznego osób uzależnionych w środowisku izolacji penitencjarnej z wykorzystaniem muzyki.

Na kolejnych stronach pracy zostało zamieszczone *Streszczenie w języku polskim* (s. 148-150) oraz *Streszczenie w języku angielskim* (s. 151-152).

Bibliografia (s. 153-163) liczy 146 pozycji źródłowych, w tym 135 drukowanych oraz 11 internetowych. Autor wykazał się dobrą znajomością, doborem i analizą literatury przedmiotu, która znajduje swoje odzwierciedlenie w przypisach oraz wykazie bibliografii załącznikowej. Jednak muszę krytycznie ocenić sposób sporządzania zawartych w nich informacji, gdyż brakuje nim jednolitego i konsekwentnie utrzymywanego na przestrzeni

całej pracy sposobu jej podawania. Nie można także nie wspomnieć o nieścisłościach edytorskich w niektórych powołaniach oraz bibliografii załącznikowej, dotyczących zastosowania znaków interpunkcyjnych (s. 11-13, 19-22, 24-26, 153 i inne). Przy okazji należy wspomnieć, iż pracy także nie obce są różnego rodzaju literówki, które także nie umniejszają jej wartości merytorycznej.

Dopełnieniem pracy doktorskiej są *Aneksy*, w których znalazły się: Autorski Kwestionariusz Ankiety wraz ze zgodą na uczestnictwo w badaniu (s. 166-168), Kwestionariusz Aleksytymii PERTH PAQ (s. 169-170) oraz Kwestionariusz Preferencji Muzycznych STOMP (s. 171-172).

Warto dodać, iż prezentowane w dysertacji wyniki badań przedstawione zostały przez Autora między innymi w sposób tabelaryczny oraz graficzny, przy czym *Spis wykresów i tabel* znajduje się na stronach 164-165.

Struktura recenzowanej dysertacji doktorskiej mgr. Pana Piotra Osaka, jej formalna strona oraz wykorzystane źródła odpowiadają wymaganiom jakie stawiane są pracy o charakterze naukowym, stanowiącej podstawę postępowania o nadanie stopnia doktora.

Ocena stopnia zaawansowania zawartej w rozprawie wiedzy teoretycznej i znajomości metodologii badań oraz metod badawczych

Dysertacja doktorska składa się zarówno z rozdziałów teoretycznych zawierających refleksje oparte na literaturze przedmiotu, rozdziału metodologicznego oraz rozdziałów badawczych prezentujących rezultaty badań empirycznych zrealizowanych przez Autora. Uzyskane wyniki stanowiły podstawę do weryfikacji postawionych hipotez. Recenzowana praca stanowi oryginalny wkład w rozwój dyscypliny psychoterapii, psychologii muzyki, muzykoterapii i resocjalizacji. Nowum realizowanych w pracy badań było rozeznanie wpływu oddziaływań psychoterapeutycznych z elementami muzykoterapii receptywnej oraz eksplorowanie głównie zależności pomiędzy estetyczno-terapeutycznym oddziaływaniem sztuki muzycznej, preferencjami muzycznymi a emocjami osób uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych pozbawionych wolności. Wszystko to wymagało od Doktoranta realizowania niełatwych cyklicznych oddziaływań pomocowych w warunkach izolacji

penitencjarnej. Jak sam pisze: „W centrum zainteresowania badań znalazł się człowiek pozbawiony wolności. Poraniony emocjonalnie, uwikłany w przeszłość uzależnienia, a jednocześnie poszukujący sensu, ekspresji i zrozumienia siebie” (s. 146). Warto podkreślić, iż wyniki badań dostarczyły bardzo ważnych implikacji zarówno empirycznych, jak i terapeutycznych. Na podstawie wyciągniętych wniosków Autor formułuje bardzo ważną rekomendację: „[...] muzyka może pełnić nie tylko funkcję estetyczną czy rozrywkową. Przede wszystkim może pełnić funkcję głęboko terapeutyczną i humanizującą. Zwłaszcza w środowiskach naznaczonych cierpieniem, izolacją i deficytem emocjonalnej ekspresji. W warunkach penitencjarnych, gdzie często brakuje słów, relacji i nadziei to dźwięk, rytm i melodia mogą stać się przestrzenią dialogu nie tylko z samym sobą ale też z drugim człowiekiem” (s. 146). Mie można nie wspomnieć, iż praca doktorska dostarczyła Autorowi niekiedy rozterek natury terminologicznej i metodologicznej. Jednak mimo napotkanych nieścisłości praca doktorska Pana mgr. Piotra Osaka posiada niezaprzeczalną wartość naukową, tym bardziej, iż polskiej literaturze naukowej brakuje opisanych badań empirycznych nad wykorzystaniem sztuki muzycznej i jej terapeutycznego potencjału we wspomaganiu osób przebywających w warunkach izolacji penitencjarnej doświadczających zaburzeń emocjonalnych oraz procesu readaptacji społecznej. Już sam fakt przeprowadzenia oryginalnych oddziaływań terapeutycznych oraz badań empirycznych, w których muzyka i jej korzystne dla zdrowia oddziaływanie pełniły kluczowe zadania, a następnie wyciągnięcie na ich podstawie wniosków świadczy o tym, że Doktorant posiada duży zasób wiedzy teoretycznej oraz umiejętność prowadzenia samodzielnej pracy naukowej oraz terapeutyczno-resocjalizacyjnej. Z całą pewnością należy stwierdzić, iż opracowanie projektu badawczego i terapeutycznego wraz z ich systematyczną realizacją stanowi niezwykle rzadką i cenną możliwość, której udało się doświadczyć Doktorantowi.

Ocena końcowa i konkluzja recenzji

Dysertację doktorską czytałem z dużym zainteresowaniem. Zakres podjętej przez Doktoranta problematyki jest rozległy i to on między innymi stanowi o jej niepodważalnej wartości naukowej. Reasumując pragnę podkreślić, że ocenianą pracę doktorską należy uznać za dzieło oryginalne, wartościowe i twórcze. Chcę także dodać, że moje sugestie i uwagi dotyczące

niedociągnięć oraz usterek nie przekreślają głównej wartości merytorycznej dysertacji doktorskiej Pana Piotra Osaka i tym samym nie podważają mojej końcowej oceny pozytywnej.

Dysertacja wraz z zawartymi w niej uzyskanymi wnioskami jest wynikiem badań naukowych zrealizowanych przez Autora, posiadających swoje umocowanie teoretyczne w badaniach literaturowych. Do jej głównych walorów, które budzą uznanie należy zaliczyć: 1) oryginalną koncepcję realizowania badań empirycznych w realiach izolacji penitencjarnej; 2) opracowanie autorskiego programu psychoterapii z elementami muzykoterapii receptywnej prowadzonej w warunkach izolacji więziennej; 3) odważne realizowanie na przestrzeni 10 miesięcy cyklicznych sesji psychoterapeutycznych z wykorzystaniem prozdrowotnego potencjału sztuki muzycznej skierowanych do osób osadzonych uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych; 4) interdyscyplinarne podejście towarzyszące analizie literatury przedmiotu, programowaniu terapeutycznych oddziaływań oraz interpretacji wyników badań łączące obszar sztuki i nauki, szczególnie muzykę, psychoterapię uzależnień oraz oddziaływania resocjalizacyjne.

Rozprawa doktorska Pana mgr. Piotra Marcina Osaka pt. *Wpływ muzyki i preferencji muzycznych na aleksytymię wśród osób pozbawionych wolności uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych* spełnia wymagania wskazane w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023, poz. 742 z późn. zmianami). Wobec powyższego oceniam ją pozytywnie oraz wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania mu stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Wrocław, dnia 2 stycznia 2026 r.

dr hab. Paweł Cylulko, prof. AMKL